

Araştırma-İnceleme

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ'NE ÖĞRENİM GÖRMEK İÇİN
GELEN YABANCI ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE
ÖĞRENİRKEN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR**

Mutlu Melis ÖZGERİŞ¹

Öz: Yabancı öğrenciler Türkçeyi öğrenmek istediklerinde çeşitli sorunlarla ve zorluklarla karşılaşır. Bunlar Türkçenin yapısal farklılığından kaynaklandığı gibi dolaylı olarak çevresel koşullardan da kaynaklanabilir. Yabancı dil öğrenmede belki de en büyük sıkıntı öğrenilen dili pratikte uygulama imkanı bulamamaktır. En iyi öğrenme dilin konuşulduğu yere giderek teoride öğrenilenlerin pratiğe dökülmesiyle mümkündür. Bu daha etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlar. Son yıllarda ülkemize artan ilgiyle Türkçe öğrenmek isteyen kişi sayısı da artmıştır. Çeşitli vesilelerle dünyanın farklı yerlerinden Türkiye'ye öğrenci gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla gelen öğrencilerin oryantasyon sürecinde Türkçeyi dil olarak öğretme gereği ortaya çıkmıştır. Bu eksikliği kapatmak adına hem kurslar hem de üniversiteler bünyesinde değişik adlarla kurulan Türkçe öğretim merkezleri çalışmalar yürütmektedir. Hiç Türkçe bilmeyen bir öğrencinin karşılaştığı ilk sorun kendi anadiliyle Türkçenin farklı sözdizimsel, yapısal ve ses özelliklerine sahip olmasından, farklı dil ailesine mensup olmaktan doğan sorunlardır. Türkçe yapıları meydana getirirken kendi anadillerinden çoğu kez transfer yapamadıklarından çeşitli hatalar ortaya çıkar. Sürecin başında yaşanan Türkçenin yapısı, kelime ve anlam bilgisi gibi sıkıntılara ek olarak dil öğrenme sürecini belki de sekteye uğratabacak bazı problemler meydana gelebilir. Bu problemler öğretim elemanından, ders araç ve gereçlerinden, eğitim ortamından, dil öğretimini gerçekleştiren kurumdan hatta öğrencinin kendisinden ve çevresinden kaynaklı olabilir. Hazırlanan bu çalışmada Atatürk Üniversitesi'ne öğrenim görmeye gelen yabancı öğrencilere bir anket uygulanmış ve yaşadıkları sıkıntılara öğrencinin gözünden bakılarak gerekli tespitler yapılmaya çalışılmış, bu sorunların giderilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkçe, Dil, Öğretim, Sorun.

¹Okutman, Atatürk Üniversitesi, DİLMER, Elmek. mmelis.yardimci@atauni.edu.tr

THE PROBLEMS OF FOREIGN STUDENTS IN ATATURK UNIVERSITY WHILE LEARNING TURKISH

Abstract: Foreign students encounter with various problems and difficulties when they want to learn Turkish. These problems may be indirectly caused by environmental conditions as well as the structural differences of Turkish. The biggest problem in foreign language learning is perhaps the inability to find any possibility to practice languages that are being learned. The best way of learning is possible with the practical implementation by going to the place in which the language is spoken. This provides more effective and long-lasting learning. The number of people who want to learn Turkish increases as our country has been the focus of interest in recent years. Many students have been coming to Turkey from different parts of the world for various reasons. Thus, it is necessary for them to learn Turkish in their orientation process. For that purpose, Turkish courses in universities and Turkish training centres have been established under different names. The first and the biggest problem of the students who do not speak Turkish is the syntactic, structural and audial differences between Turkish and their native language which belongs to different language family. While they are trying to produce Turkish structures they usually fail by being unable to transfer from their mother tongue. In addition to the problems that are caused by the structure of Turkish language and its semantics, some other problems may also occur that will affect and disrupt the language learning process. These problems may originate from lecturers, course materials, training environment, and language teaching institutions, or even from the students themselves and the environment. In this study, a survey has been applied to the foreign students coming to study at Atatürk University and we have tried to make determinations by looking through the eyes of the students who have difficulties in learning Turkish, while making suggestions to avoid these problems.

Key Words: Turkish, Language, Education, Problem.

Giriş

Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihi çok eskilere, Türklerin tarih sahnesine çıkışına dayanır. Orhun abidelerinin bir yüzünün Çince olması Türkçenin başka dillere çevrilmesiyle ilgili çalışmalarını Köktürklere kadar götürür. Fakat bu dönemlerle ilgili kaynakların olmayışı yabancılara Türkçe öğretiminin *DivanüLügati't-Türk* ile başlatılmasını zorunlu kılar (Zorbaz, 2013, s. 159).

11. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un *DivanüLügati't-Türk* adlı eserinin Türkçe'yi Araplara öğretme amacıyla yazıldığı görülür. 13. yy'da *Ed-Dürretü'l-Mudiyeyfi'l- Lügati't-Türkiyye (Türk Dilinin Parlayan İncisi)* Memlükler döneminde Araplara Türkçeyi öğretmek için yazılan bir sözlüktür. 13 ya da 14.yüzyılda yazıldığı düşünülen *Codex Cumanicus (Kuman Kitabı)* adlı eser de birçok farklı amaçla Türkçe öğretiminde kullanılacak Kumanca bir eserdir (Bayraktar, 2003, s. 66). 14.yüzyılda *Kitabü'l-İdrâk li-Lisâni'l- Etrâk (Türklerin Dilini Anlama Kitabı)* adlı eser Mısır'da konuşulan edebî Türk dilini verme çabasındaki bilimsel yaklaşımla yazılan bir eserken (Özyetkin, 2003, s.

36), *Tuhfetü'z-Zekiyye ve Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Muğalî (Türkçe, Farsça ve Moğolca Derleme Sözlük)* Araplara Türkçe'yi öğretmek için yazılan eserlerdir. Bu yüzyılda *İbnMühennâLügati*'ni de anmak gerekir. 15.yy'a bakıldığında *Et-Tuhfetü'z-Zekiyyefi'l-lugâti't-Türkiyye, El-Kavâninü'l-Küllîye liZabti'l- Lügati't- Türkiyye (Türk Dilinin Öğrenilmesi için Bütün Kurallar)* aynı şekilde Araplara Türkçe öğretmek için yazılan eserlerdir. *KitabüBulgati'l-Müştak fi-Lügati't- Türk ve'l-Kıfçak (Türk ve Kıpçak Sözcüklerinin Türevlerinin Kitabı)* günlük Türkçenin kullanıldığı Arapça-Türkçe bir sözlüktür. Ayrıca Ali Şir Nevai *Muhakemetü'lLügateyn* adlı eseriyle Türkçe ve Farsçayı karşılaştırarak Türkçenin üstünlüğünü ortaya koymayı amaçlamıştır.

Saydığımız Türkçe öğretiminde öne çıkan bu dilbilgisi ve sözlük olarak yazılan eserlerin ortak noktası bir dil olarak Türkçeyi başka milletlere öğretmektir. Çeşitli eserlerle ve çalışmalarla bu amaç farklı dönemlerde öneminin kavranamamasından dolayı bir durağanlık yaşasa da günümüzde özellikle Türkiye'nin ortak pazara girmesi, Türkiye'ye olan ilginin artması gibi sebepler Türkçe öğretimi hususunu gündeme getirmiştir. Tarihsel süreçte kimi zaman ihmal edilen bu husus günümüzde fark edilerek gerek müstakil dil eğitimi veren kurslarla gerekse üniversitelerin bünyesinde oluşturulan araştırma merkezleriyle giderilmeye çalışılmaktadır. Öğretim elemanı yetiştirilerek, gerekli program, materyal ve yöntemler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu çalışmalar yeterli düzeyde olmamakla birlikte ilerisi için ümit vericidir. Bu sayede değişik sebeplerle Türkçe öğrenmek isteyen yabancılara Türkçe öğretimi profesyonel bir boyut kazanmaya doğru ilerlemektedir.

Bir dil olarak Türkçenin seçilmesi ve öğrenilmek istenmesinin farklı sebepleri vardır. Bunlar arasında Türkiye'de çalışmak istenmesi ve bunun getirdiği istek veya mecburiyet, Türkiye'de yaşama isteği, yeni bir dil öğrenme isteği, Türkçe ile ilgili ihtisas yapma vb. sayılabilir. Ama bütün sebeplerin temelinde bir ihtiyaç, hayatta kullanılabilme durumu yatar. Bu nedenlerle Türkçeyi seçenlerin dil öğreniminde her dilde olduğu gibi bir takım sıkıntılarla karşılaşması da kaçınılmazdır.

Yabancı öğrenciler Türkçeyi öğrenmek istediklerinde çeşitli sorunlarla ve zorluklarla karşılaşır. Bunlar, Türkçenin yapısal farklılığından kaynaklandığı gibi dolaylı olarak çevresel koşullardan da kaynaklanabilir. Yabancı dil öğrenmede belki de en büyük sıkıntı öğrenilen dili pratikte uygulama imkanı bulamamaktır. En iyi öğrenme dilin konuşulduğu yere giderek teoride öğrenilenlerin pratiğe dökülmesiyle mümkündür. Bu daha etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlar. Son yıllarda ülkemize artan ilgiyle Türkçe öğrenmek isteyen kişi sayısı da artmıştır. Değişik vesilelerle dünyanın çeşitli yerlerinden Türkiye'ye öğrenci gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla gelen öğrencilerin oryantasyon sürecinde Türkçeyi bir dil olarak öğretme gereği ortaya çıkmıştır. Bu eksikliği kapatmak adına hem kurslar hem de üniversiteler bünyesinde değişik adlarla kurulan Türkçe öğretim merkezleri çalışmalar yürütmektedir.

Merkezler sadece Türkçe öğretmekle kalmayarak Türkiye'ye gelen yabancıların Türk kültürüne, yaşayışına dair birer temsilci görevini de üstlenmiştir.

Hiç Türkçe bilmeyen bir öğrencinin karşılaştığı ilk sorun kendi anadiliyle Türkçenin farklı sözdizimsel, yapısal ve ses özelliklerine sahip olmasından, farklı dil ailesine mensup olmaktan doğan sorunlardır. Türkçe yapıları meydana getirirken kendi anadillerinden çoğu kez transfer yapamadıklarından çeşitli hatalar ortaya çıkar. Sürecin başında yaşanan Türkçenin yapısı, kelime ve anlam bilgisi gibi sıkıntılara ek olarak dil öğrenme sürecini belki de sekteye uğratabacak bazı problemler de meydana gelebilir. Öğretim elemanından, ders araç ve gereçlerinden, eğitim ortamından, dil öğretimini gerçekleştiren kurumdan hatta öğrencinin kendisinden ve çevresinden kaynaklı olabilir. Hazırlanan bu çalışmada Atatürk Üniversitesi'ne öğrenim görmeye gelen öğrencilere yaşadıkları ya da yaşamaları muhtemel problemlerin bulunduğu bir anket uygulanmış ve dil öğretim sürecindeki sıkıntılara öğrencinin gözünden bakılarak gerekli tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmada Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören yabancı öğrencilerin dil olarak Türkçeyi öğrenirken ders öğretim araç gereçleriyle, öğretim programıyla, öğretim elemanlarıyla, kurum ve öğrenme ortamıyla, Türkçe öğretiminde yöntem ve teknikler ve Türkçenin yapısıyla ilgili yaşadıkları sorunlar anket çalışmasıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. Yöntem

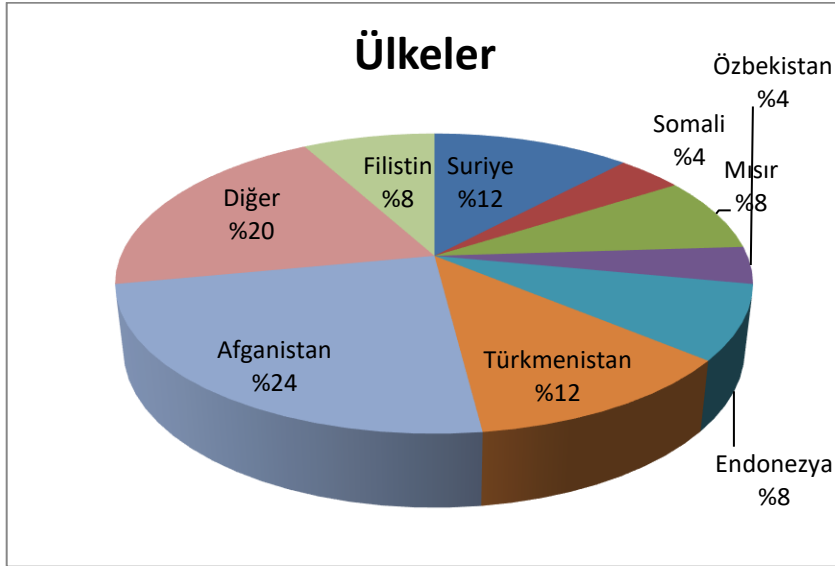
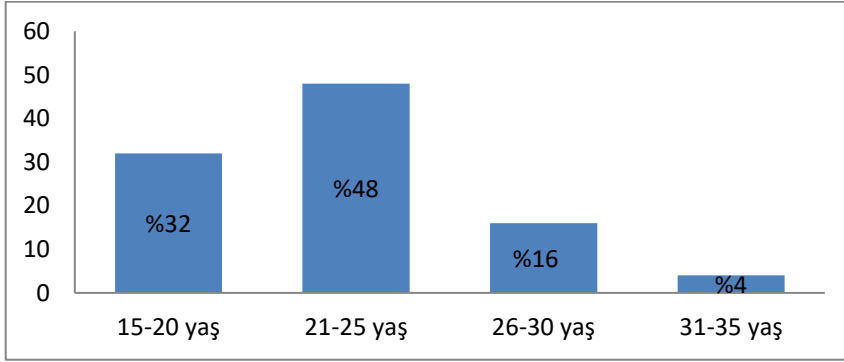
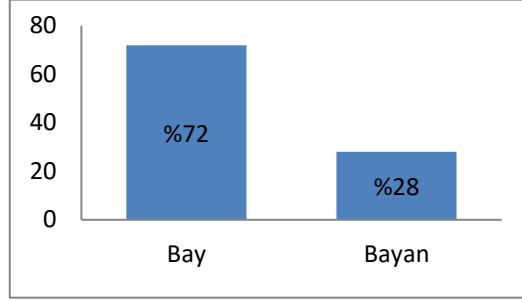
Hazırlanan anket Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören 50 yabancı öğrenciye uygulanmış ve öğrencilere 35 soru yöneltilmiştir. Ayrıca anket formunda 36. madde olarak yaşadıkları başka sıkıntıları yazabilecekleri bir bölüm ayrılmıştır. Anket soruları yorumlanırken nicel veri analizi yapılmıştır. Değerlendirme yöntemi olarak ortalama puana bağlı karşılaştırma kullanılmıştır. Bununla birlikte sorularda beşli Likert ölçeği² kullanılmıştır. *Kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum* seçenekleri 1-5 arası puan verilecek şekilde sıralanarak karşılaşılan sorunların düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar Spss programına yüklenerek yüzde ve ortalama değerler hesaplanmış, bu bilgilerle yorumlar yapılmıştır.

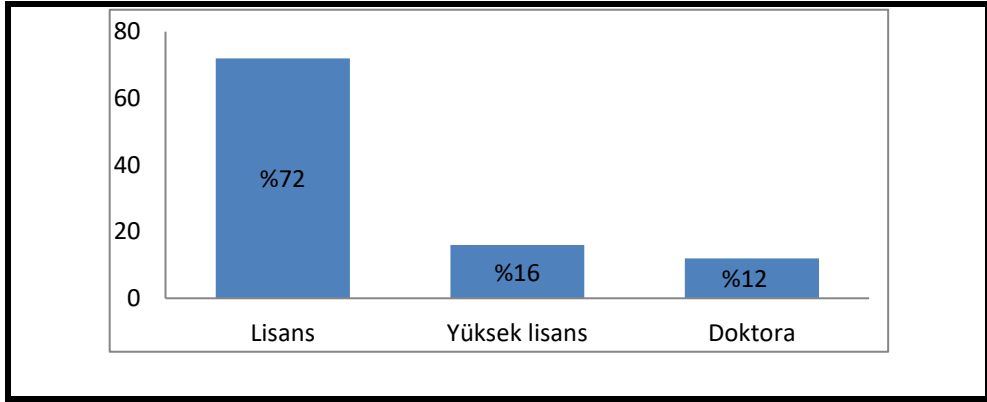
3. Bulgular

Araştırma kapsamında yürütülen anket çalışmasının katılımcılarına ait demografik veriler grafik 1.'de verilmiştir. Grafik 1.'e göre araştırmaya katılanların %72'si erkek, %28'i ise bayandır. %48'i 21-25 yaş aralığında olan katılımcıların %32'si 15-20, %16'sı ise 26-30 yaş aralığındadır. Katılımcıların uyruğuna bakıldığında %24'ünün Afganistan, %12'sinin Türkmenistan, %12'sinin Suriye ve %20'lik bölümünün de diğer ülkelerden olduğu

² 1932 yılında RensisLikert tarafından geliştirilen bir ölçekleme tekniğidir. Bipolar/beşli değerlendirme/cevaplama kategorilerini içerir. Çok yaygın olarak kullanılan, kolay, anlaşılır ve güvenilir bir ölçek türüdür.

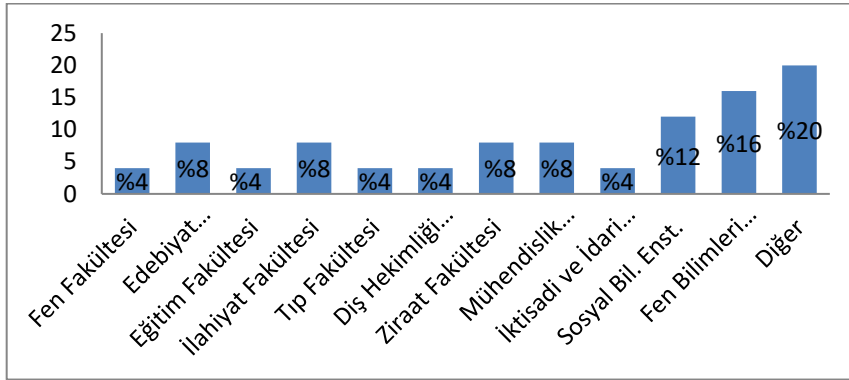
anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların öğrenim durumlarına bakıldığında ise %72'sinin lisans, %16'sının yüksek lisans ve %12'sinin ise doktora düzeyinde eğitim gördüğü görülmektedir.

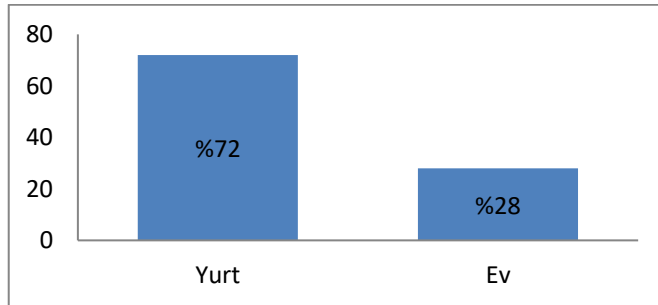
Grafik 1: Katılımcıların cinsiyet, yaş, uyruk ve öğrenim düzeyleri dağılımı

Araştırmaya katılanların %16'sı Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi olduğunu belirtirken, %12'si Sosyal Bilimler Enstitüsü, %8'i Mühendislik Fakültesi, %8'i Ziraat Fakültesi, %8'i İlahiyat Fakültesi, %8'i Edebiyat Fakültesi ve %20'lik bölümü ise diğer fakülte ve enstitülere kayıtlı öğrenci olduklarını belirtmişlerdir (**Grafik 2.**).

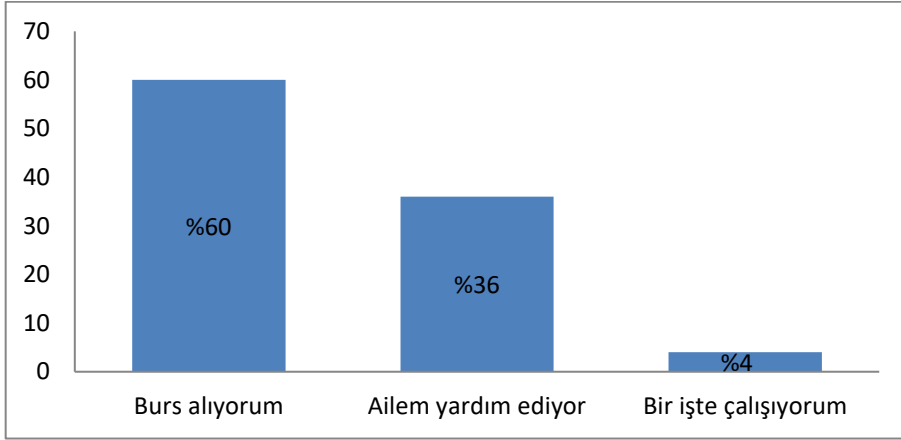
Grafik 2: Fakülte ve enstitü dağılımı

Katılımcıların % 72'si öğrenim görürken herhangi bir yurttan, %28'i ise evde kaldığını belirtmiştir (**Grafik 3.**).

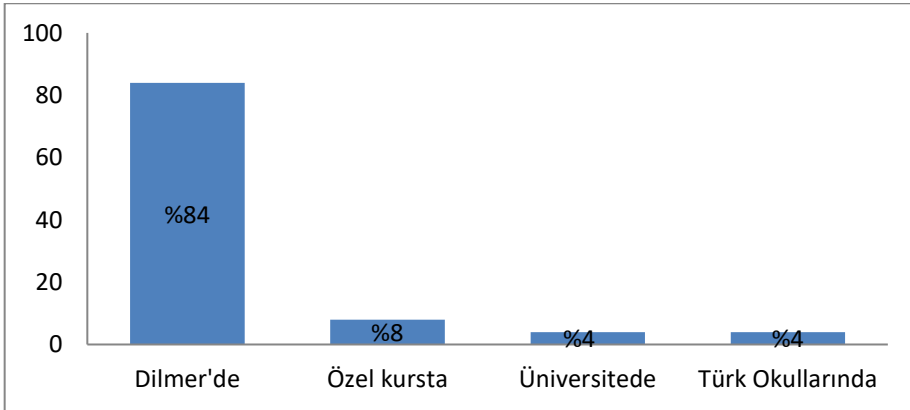

Grafik 3: Öğrenim sırasında yaşanan yer

Araştırmaya katılanların %60'ı öğrenim gördükleri sürede burs aldıklarını, %36'sı ailelerinden yardım aldıklarını, %4'ü ise bir işte çalıştıklarını belirtirken (**Grafik 4**), % 84'ü Türkçeyi Atatürk Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (Dilmer)'nde, %8'i özel kursta, %4'ü üniversitede ve yine %4'ü Türk okullarında öğrendiklerini belirtmişlerdir (**Grafik 5**).

Grafik 4: Eğitiminizi kim destekliyor sorusuna verilen cevapların dağılımı

Grafik 5: Türkçeyi nerede öğrendiniz sorusuna verilen cevap dağılımı

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılanlara ders öğretim araç ve gereçleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1: “Ders Öğretim Araç Gereçleri ile İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Ders Öğretim Araç Gereçleri ile İlgili Sorunlar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Türkçe öğretiminde yararlanılan kaynakların sayısı yeterlidir.	16	20	12	28	24	3,24
Türkçe Öğretiminde ders kitapları günümüz şartlarına uygundur.	8	28	12	28	24	3,32
Basılı materyal görsel araçlarla desteklenir.	0	12	20	40	28	3,84
Ders kitaplarının içindekiler bölümü ve yönergeler öğrenciler için yeterli kadar açıktır.	20	28	4	24	24	3,04
Ders materyallerinde dilbilgisi konuları açık ve anlaşılırdır.	0	16	4	36	48	4,20
Ders kitaplarının ölçme-değerlendirme kısımlarında eksiklikler bulunmaz, alıştırmalar örneklerle desteklenir.	0	20	12	52	16	3,64
Yabancılara Türkçe öğretimi için internet sayfası/ağı bulunur.	16	12	32	24	16	3,12
Ders materyalleri Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda hazırlanmıştır.	4	28	48	4	16	3,00

Tablo 1.'e göre ‘Ders materyallerinde dilbilgisi konuları açık ve anlaşılırdır’ sorusu en yüksek ortalama puana (4,20) sahip olan soru olurken, ‘Ders materyalleri Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda hazırlanmıştır’ sorusu en düşük ortalama puana (3,00) sahip olan soru olmuştur. Çalışmada katılımcılara öğretim programıyla ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve ortalama puanlar Tablo 2.’de verilmiştir.

Tablo 2: “Öğretim Programıyla İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Öğretim Programıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Müfredat öğrencinin ihtiyacına cevap verebilecek niteliktedir.	0	12	28	36	24	3,72
Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik müfredat uzman kişilerce hazırlanmıştır.	4	24	24	36	12	3,28
Müfredat öğretim elemanları tarafından ortak şekilde uygulanmaktadır.	4	8	28	40	20	3,64
Ders saati yeterlidir.	12	8	8	16	56	3,96
Türkçe öğretimiyle ilgili sadece Türkçenin öğretildiği bir bölüm bulunmaktadır	20	20	24	24	12	2,88
Yabancılara Türkçe öğretimi programları Avrupa Dil Dosyası göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.	8	12	52	12	16	3,16

Tablo 2.'ye göre ‘Ders saati yeterlidir’ sorusu en yüksek ortalama puana (3,96) sahip olan soru olurken, ‘Türkçe öğretimiyle ilgili sadece Türkçenin öğretildiği bir bölüm bulunmaktadır’ sorusu en düşük ortalama puana (2,88) sahip olan soru olmuştur. ‘Türkçe öğretimiyle ilgili sadece Türkçenin öğretildiği bir bölüm bulunmaktadır’ sorusu sahip olduğu 2,88’lik ortalama puan ile sorun olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılara öğretim elemanlarıyla ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve ortalama puanlar Tablo 3.’de verilmiştir.

Tablo 3: “Öğretim Elemanlarıyla İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Öğretim Elemanlarıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Öğretim elemanları Türkçe öğretiminde yeterli donanıma sahiptir.	4	20	12	28	36	3,72
Öğretim elemanları Türkçe öğretiminde çeşitli kaynaklardan yararlanmaktadır.	4	12	20	32	32	3,76

Öğretim elemanları Türkçe Öğretimiyle ilgili makale, bildiri vs. yayınlar yapmaktadır.	12	16	24	20	28	3,36

Tablo 3.'e göre 'Öğretim elemanları Türkçe öğretiminde çeşitli kaynaklardan yararlanmaktadır' sorusu en yüksek ortalama puana (3,76) sahip olan soru olurken, 'Öğretim elemanları Türkçe öğretimiyle ilgili makale, bildiri vs. yayınlar yapmaktadır' sorusu en düşük ortalama puana (3,36) sahip olan soru olmuştur. Fakat bu durum bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Katılımcılara kurum ve öğrenme ortamıyla ilgili sorular yönlendirilmiş ve verilen cevaplar ve elde edilen ortalama puanlar Tablo 4.'de verilmiştir.

Tablo 4: "Kurum ve Öğrenme Ortamıyla İlgili Sorunlar" kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Kurum ve Öğrenme Ortamıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama Değer
Türkçe öğretiminde resmi kurumlar öğrencilere her türlü yardımda bulunmaktadır.	8	24	12	24	32	3,48
Türkçe öğretiminde resmi kurumlar arasında işbirliği, koordinasyon vardır.	4	12	32	24	28	3,60
Eğitim öğretim ortamı Türkçe öğretimi için gerekli donanıma, teknolojiye (sınıf, bilgisayar vs.) sahiptir.	8	8	24	28	32	3,68

Tablo 4.'e göre 'Eğitim öğretim ortamı Türkçe öğretimi için gerekli donanıma, teknolojiye (sınıf, bilgisayar vs.) sahiptir' sorusu en yüksek ortalama puana (3,68) sahip olan soru olurken, 'Türkçe öğretiminde resmi kurumlar öğrencilere her türlü yardımda bulunmaktadır' sorusu en düşük ortalama puana (3,48) sahip olan soru olmuştur. Fakat bu durum bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Çalışmada Türkçe öğretimindeki yöntem ve tekniklerle ilgili olarak yöneltilen sorular ve aldıkları ortalama puanlar Tablo 5.'de verilmiştir.

Tablo 5: “Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Tekniklerden Kaynaklanan Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Tekniklerden Kaynaklanan Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama Değer
Yabancılara Türkçe öğretiminde uygun teknik ve yöntem belirlenerek eğitim verilmektedir.	16	12	8	28	36	3,56
Türkçe öğreniminde teorik bilginin yanında uygulamaya da ağırlık verilmektedir.	4	20	12	40	24	3,60
Yabancılara Türkçe öğretiminde Avrupa Dil Dosyası uygulanmaktadır.	8	8	44	20	20	3,36

Tablo 5.'e göre ‘Türkçe öğreniminde teorik bilginin yanında uygulamaya da ağırlık verilmektedir’ sorusu en yüksek ortalama puana (3,60) sahip olan soru olurken, ‘Yabancılara Türkçe öğretiminde Avrupa Dil Dosyası uygulanmaktadır’ sorusu en düşük ortalama puana (3,36) sahip olan soru olmuştur. Fakat bu durum bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Çalışmada Türkçenin yapısıyla ilgili olarak yöneltilen sorular ve aldıkları ortalama puanlar Tablo 6.’da verilmiştir.

Tablo 6: “Türkçenin Yapısıyla İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Türkçenin Yapısıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama Değer
Türkçenin dil özellikleri Türkçe öğrenmeyi zorlaştırmaktadır.	12	20	20	28	20	3,24
Türkçe öğrenirken alfabe farklılığı öğrenmeyi zorlaştırmaktadır.	12	20	16	36	16	3,24

Tablo 6.’ya göre ‘Türkçenin dil özellikleri Türkçe öğrenmeyi zorlaştırmaktadır’ ve ‘Türkçe öğrenirken alfabe farklılığı öğrenmeyi zorlaştırmaktadır’ soruları 3,24 ortalama puana sahip olmuşturlardır.

Çalışmada Türkçe öğrenimiyle ilgili yöneltilen diğer sorular ve aldıkları ortalama puanlar Tablo 7.’de verilmiştir.

Tablo 7: “Diğer Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Diğer Sorunlar	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Türkçe öğrenimi görürken barınma, ulaşım, burs vb. sorunlar yaşamaktayım.	20	24	16	32	8	2,84
Türkçe öğreniminde bulunduğum ilde sosyal ve kültürel sıkıntılar yaşamaktayım.	16	24	12	28	20	3,12

Tablo 7.'ye göre ‘Türkçe öğreniminde bulunduğum ilde sosyal ve kültürel sıkıntılar yaşamaktayım’ sorusu 3,12 ortalama puana sahip olurken, ‘Türkçe öğrenimi görürken barınma, ulaşım, burs vb. sorunlar yaşamaktayım’ sorusu 2,84 ortalama puana sahip olmuştur. Bu soru düşük bir ortalama puana sahip olsa da sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Sorulara ek olarak ankete katılanlara yöneltilen yaşadıkları başka sıkıntıları yazılı şekilde belirttikleri bölümde değişik cevaplar da karşımıza çıkar. Ağırlıklı olarak verilen cevaplarda özellikle tıp, mühendislik gibi bölümlerde okuyanlar branşlarıyla ilgili terimsel, akademik bir bilgiye Türkçe öğrendikleri yerlerde ulaşamadıkları için sıkıntı yaşadıklarını anlatır. Telaffuzda sıkıntı yaşayanlar, Türkçe öğretilen kursların fiyatlarının yüksek olduğundan yakınanlar, Türkçe öğretilen kurslarda seviyelerin iyi tespit edilemeyip Türkçeyi hiç bilmeyenlerle az bilenlerin aynı ortamda ders aldığını belirtenler, Türkçeyi iyi bilmediği için etraftakilerin kendisiyle alay ettiğini düşünenler ve hiç sorun yaşamadığını belirtenler de vardır.

Sonuç ve Öneriler

Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören 50 yabancı öğrenciye uygulanan 35+1 soruluk ankette yaşadıkları sorunlarla ilgili değişik sonuçlara ulaşılmıştır. Anket çalışmasında öğrencilerin çoğunun erkek, 21-25 yaş aralığında ve lisans eğitimi aldığı gözlemlenmiştir. Farklı vesilelerle Türkiye'ye gelen ve eğitim için Atatürk Üniversitesi'ni seçen öğrencilerin ağırlıklı olarak Afganistan, Türkmenistan ve Suriye vatandaşı olduğu; öğrencilerin ülke çeşitliliğinin fazla olduğuna karşın oran bakımından bu ülkelerden aşağıda kaldığı görülmektedir. Üniversiteye çoğunlukla yakın ülkelere öğrenciler gelse de özellikle Başbakanlık bursundan yararlanan Endonezya, Somali, Kamerun, Çat gibi uzak memleketlerden gelen öğrenciler de vardır. Bunlar ülkelerini cevaplardaki “Diğer” kısmına yazarak belirtmiştir. Öğrencilerin %28'lik bölümünün ana dilinin Arapça, %24'ünün Farsça, %12'sinin Türkmençe, %4'ünün Özbekçe ve %32'sin diğer dillerden olduğu görülmüştür. Özellikle Arapça ve Farsça dillerini konuşan öğrenciler alfabe farklılığından, Türkçenin

sözdizimsel, anlambilimsel, sesbilimsel özelliklerinden kaynaklı sıkıntılar yaşarken Türkçeye geçen pek çok Arapça ve Farsça kelimenin varlığı bu zorlukları azaltmaktadır. Türkmen ve Özbek öğrenciler ise bu anlamda daha az sıkıntı yaşamaktadır. En büyük zorluğu ise Türkçeyi dil anlamında hemen hemen hiçbir bağı bulunmayan Endonezya, Somali, Kamerun, Çat gibi ülkelerden gelen öğrenciler yaşamaktadır. Fakat dezavantaj gibi görünen bu durum aslında Türkçeyi doğru ve hızlı öğrenmeleri açısından avantajdır.

Oransal olarak bakıldığında öğrencilerin %60'lık kısmı burs almakta ve %72'lik kısmı yurttan kalmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin üniversiteyi seçmelerinde burs ve barınma imkânının sağlanmasının etkin rol oynadığı söylenebilir. "Diğer sorunlar" başlığı altında sorulan "Türkçe öğrenimi görürken barınma, ulaşım, burs vb. sorunlar yaşamaktayım." seçeneğine de %20'lik kesim kesinlikle katılmıyorum, %24'lük kesim katılmıyorum diyerek bu düşüncüyü destekler cevaplar vermiştir.

Ankete katılanların %84'lük bölümü Türkçeyi Atatürk Üniversitesi bünyesindeki DİLMER'de öğrendiğini belirtirken %16'lık kısım ya özel kurslarda ya da Türk okullarında Türkçeyi öğrenmiştir. Buradan öğrencilerin Türkçeyi, üniversitede öğrendikleri ve bu amaçla gerek kendi kişisel isteklerinin gerek mecburiyetin gerekse de Başbakanlık bursuyla gelen öğrencilerin Türkçe Muafiyet Sınavını başarıyla vermelerinin aksi halde burslarının kesilmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Ayrıca sorulara verilen yanıtlardan hareketle A1 seviyesinden C+ seviyesine kadar aldıkları Türkçe eğitimin dil öğrenme sürecinde başarıya ulaştığı söylenebilir.

"Ders Öğretim Araç Gereçleri ile İlgili Sorunlar" bölümünde verilen cevaplara bakıldığında oransal olarak öğrencilerin ders materyallerini yeterli bulduğu gözlenirken Türkçe öğretiminde bir internet sitesinin bulunmadığı düşüncesi hakimdir. Bununla birlikte ders materyallerinin Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda hazırlanıp hazırlanmadığına dair öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmadığı görülür.

"Öğretim Programıyla İlgili Sorunlar" bölümünde çoğunluk müfredat ve ders saatleriyle ilgili sıkıntının bulunmadığını belirtse de sadece Türkçenin öğretildiği bir bölümün bulunmadığı ve programların Avrupa Dil Dosyası göz önünde bulundurularak hazırlandığına dair bilgilerinin olmadığı göze çarpmaktadır.

Ankete katılan öğrenciler öğretim elemanlarını yeterli bulmakta, kurum ve öğrenme ortamını da Türkçe öğrenme sürecinde başarılı görmektedir. Ayrıca Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri uygun görürlerken bu tekniklerin Avrupa Dil Dosyasına uygun olup olmadığına ilişkin fikirleri yoktur. Buradan başarılı bir öğretim süreci gerçekleştirildiği fakat bu süreçlerle ilgili yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı sonucuna varılabilir.

Ankete cevap verenlerin çoğunluğu Türkçenin yapısıyla ve alfabe farklılığından kaynaklanan sıkıntılar yaşamaktadır. Farklı ülkelerden gelen öğrenciler, Arap alfabesi gibi farklı alfabeler kullanma, sağdan sola doğru yazma, farklı seslerin

aynı harfle karşılanması, bazı seslerin bulunmaması gibi sebepler nedeniyle Latin alfabesini kullanmada, Türkçenin cümlesel yapısını öğrenmede zorluklarla karşılaşmaktadır.

Öğrencilerin yaşadıkları başka sıkıntıları yazılı şekilde belirttikleri bölümde değişik yorumlar bulunur. Ağırlıklı olarak öğrenciler özellikle tıp, mühendislik gibi bölümlerde okuyanlar branşlarıyla ilgili terimsel, akademik bir bilgiye Türkçe öğrendikleri yerlerde ulaşamadıkları için sıkıntı yaşadıklarını anlatır. Telaffuzda sıkıntı yaşayanlar, Türkçe öğretilen kursların fiyatlarının yüksek olduğundan yakınlardan, Türkçe öğretilen kurslarda seviyelerin iyi tespit edilemeyip Türkçe'yi hiç bilmeyenlerle az bilenlerin aynı ortamda ders aldığını belirtenler, Türkçe'yi iyi bilmediği için etraftakilerin kendisiyle alay ettiğini düşünenler ve hiç sorun yaşamadığını belirtenler de vardır.

Yapılan anket ışığında karşılaşılan sorunlara yönelik Türkçe öğrenme sürecine destek olacak bir takım önerilerde bulunulmuştur. Bunlar:

1. Özellikle Atatürk Üniversitesinin ve Türk dilinin uluslararası boyutta reklamlarının yapılarak daha geniş yelpazede farklı ülkelerden öğrencilerin gelmesi sağlanabilir. Bu sayede öğrenci çeşitliliği fazla olacak ve eğitim-öğretim süreci de bu doğrultuda şekillenecektir.
2. Öğrencilere barınma, ulaşım ve burs imkanları daha fazla sunularak üniversite ve dolayısıyla Türk dili cazip hale getirilebilir.
3. Ders öğretim araç ve gereçleri güncel, anlaşılır, görsel göstergelerle desteklenmiş, eğitim sürecini doğru bir şekilde ölçecek nitelikte olmakla birlikte, teknolojinin imkanlarından daha fazla yararlanılabilir. Üniversite bünyesinde ya da müstakil oluşturulacak Türkçe öğretimiyle ilgili bir internet sitesi öğrencilerin her istedikleri anda bilgiye ulaşmaları açısından yararlı olacaktır.
4. Ders öğretim araç ve gereçlerinde kültürel unsurlara daha fazla yer verilmelidir.
5. Öğretim elemanları Yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili eğitimden geçirilmeli; ders materyalleri, öğretim programı, öğretimde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili öğrencilere gerekli bilgiler verilmelidir.
6. Sadece günlük hayatta kullanılan Türkçe değil akademik Türkçe de öğretilmelidir.
7. Öğretim elemanları yeterli donanıma sahip olsalar da Türkçe öğretimiyle ilgili makale, bildiri vs. gibi bilimsel çalışmalara da ağırlık vermeli; öğretim sürecini geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
8. Öğretim elemanı farklı dil ailelerinden gelen dillerin özelliklerini bilmeli ve Türkçenin sözdizimsel, anlambilimsel, sesbilimsel gibi özelliklerini iyi kavrayarak öğrencilerin ana dilleriyle ilgili karşılaştırmalı çalışmalar yapılmalıdır.
9. Öğretim elemanı bireysel farklılıkları göz önüne alarak öğrenme sürecini, kullandığı teknik ve yöntemleri, öğrenme ortamını zenginleştirmelidir.

10. Öğrencilerin seviyeleri iyi tespit edilmeli ve Türkçenin yapısından, alfabenin farklılığından kaynaklanan sorunları azaltmak adına birbirine yakın cümlesel yapılar kullanan ülkelerden gelen öğrencilere uygun sınıflar oluşturulmalıdır. Böylece öğrenme sürecinde yapılan yanlışlar aynı olacağından müdahale de buna göre yapılacaktır.
11. Öğrenci merkezli bir eğitim ortamı oluşturulmalı ve teknolojiye de yararlanılarak oluşturulması gereken bu ortamda öğrencinin rahat hareket etmesini sağlayacak donanım bulunmalıdır.
12. Farklı kültürlerden gelen öğrencilerin oryantasyon sürecinde çeşitli etkinlikler düzenlenerek, Türk kültürüyle ilgili bilgilendirmeler yapılarak öğrencilerin sosyal ve kültürel sıkıntı yaşamalarının önüne geçilmelidir.

Kaynakça

- Açık, F.(2008).Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü “Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu”*.
- Bayat, B.(2014). Uygulamalı Sosyal Bilim Araştırmalarında Ölçme, Ölçekler ve “Likert” Ölçek Kurma Tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1-24.
- Bayraktar, N.(2003). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. *Dil Dergisi*, 119, 58-71.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- Durmuş, M.(2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker yay.
- Durmuş M. ve Okur, A. (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker Yay.
- Özyetkin, A. M. (2003). 14. Yüzyılda Ünlü Arap Filolog Ebu Hayyan’ın Bilgisi Dahilindeki Türk Dünyası. *Türkoloji Dergisi*, 16(2), 35-51.
- Şahin, A. vd.(2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2003).*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zorbaz, K.Z. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihi Seyri. *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker yay.